

JAG-yhdistyksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

23.6.2025

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Kyllä osittain.

Lain muutosehdotuksessa todetaan, että vammaislainsäädäntöä tulee noudattaa niissä tilanteissa, joissa avun ja tuen tarve poikkeaa tavanomaisista ikään kuuluvista tarpeista. Muutosehdotuksessa ei kuitenkaan ole otettu kantaa siihen, minkä asteen poikkeama oikeuttaisi vammaispalveluihin. Tämä huolettaa erityisesti väliinputoajaryhmän (autismi- ja neurokirjon henkilöt) sekä iäkkäiden kohdalla, joilla on tuen tarpeita.

Luonnoksessa ei muutoinkaan anneta riittävää ohjeistusta siitä, miten säännöstä tulisi käytännössä soveltaa. Vanhan vammaispalvelulain aikana syntyi laajaa oikeuskäytäntöä (esim. henkilökohtaisesta avusta), joten tunnistamme ne tilanteet, joissa soveltamisen suhteen voi syntyä erilaisia tulkintoja – esimerkiksi muistisairauksien tai silmäsairauksien kohdalla.

Jotta säännöksen soveltaminen turvaisi perusoikeudet (perustuslaki, YK:n vammaissopimus), tulisi lainsäätäjän kuvata tarkemmin, miten säännöstä tulee soveltaa näillä harmailla alueilla.

JAG-yhdistys haluaa myös nostaa esiin vammaisten lasten perheiden tilanteen. Ehdotuksessa kirjoitetaan melko kategorisesti ja lyhyesti pienistä vammaisista lapsista suhteessa ikäryhmään.

Siitä huolimatta, että tietynikäinen lapsi tarvitsee aikuisen tukea eri elämän osa-alueilla, voi vammaisen lapsen tuen tarve ja laajuus poiketa saman ikäisen lapsen tuen tarpeesta huomattavasti. JAG-yhdistys haluaa korostaa, että lapsen ja perheen tuen tarpeen arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuteen, sillä vammaisen lapsen hoito on usein vammattoman lapsen hoitoa sitovampaa. On ensiarvoisen tärkeää tunnistaa näiden perheiden tuen tarpeet. Siksi katsomme, että perusteluita tulee täsmentää niin, että tämä ryhmä sisällytetään lain soveltamisalaan.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Kyllä osittain.

Muutosehdotus sinällään selkeyttää ikääntyneiden oikeuden vammaispalveluihin. Oikeusturvan toteutuminen on kuitenkin heikentynyt viranhaltijoiden harkintavallan kaventumisen myötä muun muassa säästöpainneiden vuoksi, lisäksi päätöksiä tehdään asiakasohjausryhmissä. Yksilön oikeussuojaa heikentää myös se, että korkeimpaan hallinto-oikeuteen vietyyn valitukseen vaaditaan valituslupa.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain.

JAG-yhdistys katsoo kuten edellä todettiin, että luonnos jättää liikaa tulkinnanvaraa tietyillä alueilla (esim. autismikirjon henkilöt, neuropsykiatrisesti oireilevat henkilöt, muisti- ja silmäsairaudet sekä "poikkeaman" tarkempi määritelmä). Ohjeistuksen puute voi johtaa liian tiukkaan soveltamiseen, mikä kaventaa lain piirissä olevien henkilöiden määrää.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Yhteiskunnallinen tilanne tekee lain vaikutusten arvioinnista vaikeaa. JAG-yhdistys näkee huolestuttavan kehityksen, jossa viranomaiset soveltavat vammaislainsäädäntöä yhä vapaammin ja lain hengen vastaisesti. Painopiste siirtyy lainsäädännöstä sen soveltamiseen. Siksi on erityisen tärkeää, että valtion tasolla seurataan tarkasti lain soveltamista ja sen vaikutuksia vammaisiin henkilöihin.